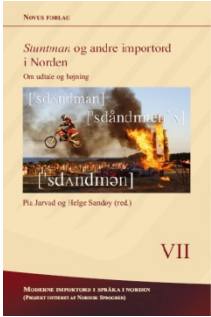

Moderne importord i språka i Norden

Titel:	Dju:s/, /jo:s/, flera <i>whiskies</i> eller <i>whiskysorter</i> Anpassning av importord i finlandssvenskt och svenskt talspråk	
Forfatter:	Malin Dahlman	
Kilde:	Moderne importord i språka i Norden VII. <i>Stuntman og andre importord i Norden. Om udtale og bøjning</i> , 2007, s. 129-162	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/min/issue/archive	

© Novus forlag 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Dju:s/, /jo:s/, flera *whiskies* eller *whiskysorter* Anpassning av importord i finlandssvenskt och svenskt talspråk

Malin Dahlman
Helsingfors/Stockholm

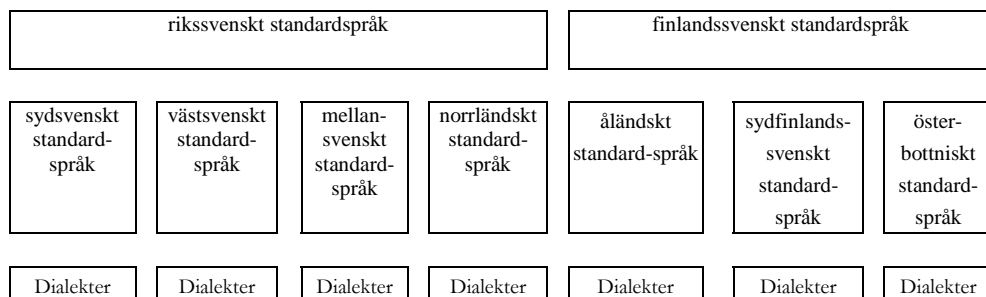
1. Inledning

1.1. Svenska och finlandssvenska

I den här rapporten presenteras resultaten av den delundersökning inom det samnordiska projektet *Moderna importord i språken i Norden* som behandlar anpassningen av moderna importord i talspråket, i detta fall talad svenska och finlandssvenska. Undersökningen utgår från ett urval fonetiska och morfologiska variabler som i stort är gemensamma för alla språk inom projektet. Materialet för varje enskilt språk består av intervjuer med 40 informanter och syftet med undersökningen är att beskriva hur finlandssvenskar och svenskar fonetiskt och morfologiskt anpassar de importord som undersöks med hjälp av en frågelista. Därtill diskuterar undersökningen huruvida informanternas livsstil (Dahl 1997) inverkar på deras strategier att använda importorden. En mer detaljerad diskussion av det finlandssvenska materialet finns i Dahlman (2004); presentationen av det finlandssvenska materialet är i denna rapport formmässigt omarbetat. Det sverigesvenska materialet har inte tidigare presenterats.

När jag använder begreppen svenska och finlandssvenska avser jag svenskt standardspråk respektive finlandssvenskt standardspråk i enlighet med följande modell:

Figur 1: Rikssvenskt och finlandssvenskt standardspråk (jfr Melin-Köpilä 1996: 32)

Diskussionen om hur finlandssvenskan ska definieras har förts ända sedan Hugo Bergroths bok *Finlandssvenska* (1917). Ovan ges finlandssvenskt riksspråk samma

status som svenskt riksspråk (i figuren kallat rikssvenskt standardspråk). Ett alternativ (se Melin-Köpilä 1996: 32) vore att jämställa finlandssvenskt standardspråk med sydsvenskt, västsvenskt, mellansvenskt och norrländskt standardspråk. Finlandssvenskan följer samma norm som svenskan i Sverige och har inte formell status som separat språk, även om det finns åsikter som rör sig i den riktningen. Trots att språkvården i Finland har andra frågor att ta ställning till när det gäller det svenska språket än man har i Sverige är det samma språk och man utarbetar samma råd gällande bl.a. anpassningen av importord. (jfr Mattfolk m.fl. 2004: 222) I fråga om den här undersökningen anser jag dock att modellen ovan bäst återger min definition av begreppen svenska respektive finlandssvenska: Materialet för mina undersökningar är insamlat i mellersta Sverige och södra Finland och resultaten av den här undersökningen kan inte sägas gälla för talare av t.ex. österbottniskt standardspråk eller sydsvenskt standardspråk.

Det finns inte någon tidigare undersökning av importord i talspråk vare sig i fråga om sverigesvenska eller finlandssvenska. Magnus Ljung (1988) genomförde i början av 1980-talet en stor undersökning av engelskans inflytande på svenskan där han också behandlade attityder. Resultaten visade att yngre svenskar var mer positiva till ordimport än äldre och att yngre också hellre accepterade icke-anpassade ordformer än äldre.

1.2. *Svensk språkvård och import*

Den svenska språkvården har traditionellt haft en puristisk hållning gentemot importord (Teleman 2003: 170). Efter andra världskriget i takt med engelskans allt starkare inflytande kunde man dock i stort kunde man säga att hållningen utvecklats till att bli mindre patriotisk och mer funktionell. Med andra ord ser man inte längre importord som ett hot mot språket utan men ser mer till vilka ord språkbrukarna upplever som användbara. Urbaniseringen, den högre utbildningsnivån och etermedierna har gjort att förutsättningarna för de engelska ordens spridning varit helt andra än förhållandena för språkpåverkan vid tidigare tillfällen. Många kommer dagligen i kontakt med engelska som långjvarspråk genom medier, resor och arbete medan tidigare bara en begränsad del av befolkningen stått för kontakten och ordimporten. I och med att alla berörs och påverkas av samhällets internationalisering blir det också fler som har nytta av importorden och i takt med att större delar av befolkningen lärt sig engelska har språkvården blivit mer liberal gentemot inlån. (Teleman 2003: 181–182)

De engelska orden är dock ofta problematiska i stavning, uttal och böjning. Den svenska språkvårdens strävan har varit att nyorden på svenska endera ska stavas som de uttalas (*tejp*) eller uttalas som de stavas (*punk*). Vartefter befolkningen lärt sig mer engelska har det dock blivit svårare att få igenom både uttal och stavning som skiljer sig från ursprungsspråket och fler ord har i svenskan behållit sitt engelska uttal och sin stavning. Språkvården har insett att de nya orden ibland har klara fördelar: många ord är praktiskt korta och lätta att stava och böja (*film, sport, sex*) och de kan vara praktiska benämningar på nya begrepp eller ersätta svenska ord som redan finns men

som har negativa associationer. En annan poäng var att de engelska orden inte bara togs in i svenskan utan också i andra språk samtidigt. (Teleman 2003: 182–186)

Även om sverigesvenskan och finlandssvenskan är varieteter av samma språk och språkvården följer en enhetlig linje i importordsfrågan existerar de i olika samhällen med helt olika *språkklimat*. Språkklimatet i ett land är enligt Lars Vikør (1993: 179) definition: "What is taken for granted in a particular country at a particular time, what is regarded as desirable, what is controversial, what is inconceivable?" Språkklimatet har betydelse för språkbrukarnas attityd till importord, huruvida de är öppna för nya språkslag eller om de har en puristisk inställning. Det som enligt Vikør formar språkklimatet i ett land eller språkområde är bl.a. (1993: 180f) graden av intresse för utlandet och utländska kontakter, önskan om regional eller nationell suveränitet, stark känsla för regional, nationell eller nordisk identitet, graden av samhällets inre sociala spänningar och toleransen för skriftspråklig variation. Utifrån formuleringarna om identitetskänsla, suveränitetssträvan och samhällets inre sociala spänningar borde finlandssvenskarna ha en betydligt mer puristisk inställning än svenskarna och torde därför anpassa importord i högre grad än svenskarna.

Detta går hand i hand med Jørn Lunds (1986: 35) teori om att finlandssvenskarna torde vara mer *språkmédvetna* än svenskarna. Finlandssvenskarna är också bevisligen mycket engagerade i sitt språk och synnerligen medvetna om dess utsatthet och det syns på insändarsidorna (jfr Mattfolk m.fl. 2004: 224–225). Den språkliga debatten i Sverige når aldrig samma bredd och intensitet. Närvaron av finskan i vardagen gör att finlandssvenskarna ofta är mycket medvetna om förändringar och främmande inslag i språket. Christina Melin-Köpilä (1996) för i sina inledande kapitel en ingående diskussion runt finlandssvenskans status och i boken *Fuskfinnar eller östsvenskar: en debattbok om finlandssvenskhet* (2000) behandlar Leif Höckerstedt samma problematik med fokus på språkmiljö och identitet.

1.3. Uttalskillnader mellan svenska och finlandssvenska

Traditionellt särskiljer man i svenskan nio vokalfonem. Dessa uppträder i allofoner beroende av kvantitet och påverkan från intilliggande ljud. I finlandssvenskan är den kvalitativa differentieringen mellan kort och lång allofon av ett vokalfonem så gott som obefintlig. Till skillnad från svenskan i Sverige som gör kvalitativa skillnader mellan långa och motsvarande korta vokalfonem är det alltså i finlandssvenskan främst längden, durationen, som avgör vilken allofon av ett vokalfonem som realiseras. Sverigesvenskan har också större olikhet mellan vokalfonem beroende på om de är placerade i tryckstark eller trycksvag stavelse. Förenklat kunde man säga att sverigesvenskan använder två olika vokalsystem medan finlandssvenskan har samma vokalparadigm för alla positioner.

Tabell 1: De svenska vokalfonemen och deras allofoner på svenska och finlandssvenska (jfr Riad 1997: 8)

Fonem	Sv.-sv.	Fi.-sv.	Ortografi	Exempelord
/i/	[i:], [ɪ]	[i:], [i]	<i>	bit, spill
/y/	[y:], [ʏ]	[y:], [y]	<y>	byt, bytt
/e/	[e:], [ɛ]	[e:], [e]	<e>	bet, bett
/ö/	[ø:], [ø]	[ø:], [ø]	<ö>	kö, kött
	[œ:], [œ]	[œ:], [œ]		dör, dörr
/ɛ/	[ɛ:], [ɛ]		<e>, <ä>	fem, säl, säll
	[æ:], [æ]	[æ:], [æ]		kär, kärr
/a/	[ɑ:], [ɑ]	[ɑ:], [ɑ]	<a>	bar, barr
/o/	[o:], [ɔ]	[ɔ:], [ɔ]	<å>, <o>	bår, borrh
/u/	[u:], [ʊ]	[u:], [u]	<o>	rot, rott
/ʉ/	[ʉ:], [ʉ], [ø]	[ʉ:], [ʉ]	<u>	bur, känguru, burr

I Mellansverige får slutna vokaler ofta ett frikativt efterslag: t.ex. [ij], [yj]. Fonemen /i/ och /y/ kan också få ett surrande efterslag, sk. *Viby-i* och *Viby-y*, draget är dialektalt i bl.a. Närke och delar av Småland och Bohuslän men uttalet finns också i Stockholm och Göteborg, där det är av senare datum och ses som överklassuttal och mest används av kvinnor. (Elert 1995: 44–45) Mellansvenska långa vokaler får ofta ett diftongerat uttal med efterslag av neutralvokal genom att uttalet centraliseras, t.ex. *två* [tʋoə], *tre* [tʋrə]. (1995: 40) I finlandssvenskan realiseras de långa vokalerna monofongiskt utan glidning eller konsonantiskt efterslag och den kvalitativa skillnaden mellan långa och motsvarande korta vokaler är mycket liten. Variationer kan förekomma i fråga om de öppna centraliserade vokalerna, t.ex. /ø/ och /ɔ/ (Nygård stencil). Mellansvenskt långt [ɑ] har ofta en å-haltig klang (Elert 1995: 50) och skiljer sig både från det korta [a] och från det finlandssvenska öppna [ɑ] som realisering av såväl det korta som det långa a-fonemet.

Både sverigesvenskan och finlandssvenskan har två allofoner av /i/: [ø] och det öppnare, mörkare [œ] som uppkommer i samverkan med /r/ i t.ex. *dör* och *dörr*. I Stockholmsområdet sammanfaller kort [œ] ofta med [ø] i t.ex. *mörkna* och *murkna* så att båda orden uttalas [mørkna] och fonemet uppfattas som ett u-ljud. (Elert 1995: 33, 48, 50.) Realiseringen av u-fonemen skiljer sig mycket mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan genom att dessa utvecklats åt olika håll under 1300- och 1400-talen från ett fornsvenskt kort [u]. Finlandssvenskans [ʉ:] är liksom i norskan en mellanvokal medan svenskans [ʉ:] är en främre rundad vokal (Elert 1995: 49)¹. Finlandssvenskan saknar mellanvokalerna [ø], för kort u-fonem, och neutralvokalen [ø]. Uttalsskillnaden mellan ett fonem i tryckstark och i trycksvag ställning är i

¹ Då man använder IPA brukar både det sverigesvenska och det finlandssvenska långa u-ljudet gärna betecknas [ʉ:]. För att göra en tydligare distinktion brukar man ofta för det sverigesvenska låna ett tecken [u] ur landsmålsalfabetet. (*Landsmålsalfabetet* konstruerades på 1870-talet av J.A. Lundell, professor i slaviska språk i Uppsala för att i ljudskrift återge svenska dialektprover (Elert 1995: 158).)

finlandssvenskan marginell och t.ex. trycksvaga ändelser som -en i *månen* och -er i *springer* uttalas [-ən] och [-ær] medan man i Sverige uttalar [-ən] och [-ør] (Nygård stencil).

I Stockholm liksom i finlandssvenskan sammanfaller också uttalet av långt [e:] och [ɛ:] i orden *rev* och *räv* så att båda uttalas [re:v] (Elert 1995: 32–33). Som kontrast till har det öppna [æ] i kombination mer /r/ i t.ex. nära av alla svenska dialekter mest öppet uttal i Stockholmsområdet och i Finland (1995: 48–49).

Finlandssvenskan har två vokalkombinationer som fonologiskt kan ses som diftonger: /eʊ/ i *euro* och /aʊ/ i *aura*. Dessutom uttalas sekvenser med /tryckstark vokal + j/ som fonetiska diftonger /vokal + i/ i t.ex. *ejder*. Dessa finns i ursprungligt svenska ord medan de fonologiska diftongerna oftast finns i lånord. I dialekterna finns flera diftonger som realisationer av långa vokaler (Nygård stencil).

I sverigesvenskt riksspråk finns inga fonologiska diftonger och svenskar uttalar gärna *euro* som /evro/ eller assimilerar u-fonemet i t.ex. *Europa* till /e(u)ro:pa/. I Sverige karakteriseras särskilt skånska och gotländska dialekter av sitt diftongbruk.

Uttalet av de svenska och de finlandssvenska konsonanterna skiljer sig i första hand i fråga om sje-ljud, retroflexer och klusiler. Den finlandssvenska fonemuppsättningen innehåller två segment, /tʃ/ och /dʒ/, som också kan uppfattas som uppbyggda av två segment var: /t/ + /ʃ/ som i *tjut* och /d/ + /ʒ/ i *djur*. Fonetiskt kan de betraktas som affrikator och fonematiskt som enkla fonem eller konsonantkombinationer.

De största skillnaderna i realiseringen av konsonanter i finlandssvenskan och sverigesvenskan finns inom frikativsystemen – särskilt i fråga om sje-ljuden. För att undvika sammanblandning väljer jag att i denna rapport beteckna de finlandssvenska sje-ljuden som [ʃ] i *sjuk* och [tʃ] i *kjol* och motsvarande svenska fonem som velart [f] i *sjuk* och palatalt [ç] i *kjol*. Kari Leinonen (2004) betecknar även de finlandssvenska fonemen som tonlös palatal frikativa [ç] samt med t-förslag [tç]. Reuter (1977) menar däremot att det finlandssvenska fonemet i *kjol* ”i princip” är lika med affrikatan [tʃ] i engelskans *church*. Flera andra forskare har också fördjupat sig i realiseringen av sje-ljuden: Lindblad (1980: 142), Elert (1995: 77), Garlén (1997: 71–72) m.fl. Min bedömning är att det finlandssvenska [ʃ] och det svenska [ç] delvis överlappar varandra i vissa positioner och att det kanske i princip vore mer korrekt att beteckna [tç], men att det finlandssvenska sje-ljudet är mer likt det tyska och engelska [ʃ] (jfr svensk uttalsordlista 1994: 13) och att det därför är relevant att göra en skillnad i beteckningen. Ett alternativ vore att i likhet med Elert (1995: 78–79) definiera det svenska fonemet i *kjol* som främre palatal frikativa med beteckningen [ç] och det finlandssvenska som främre palatal affrikata med beteckningen [tç]. Enligt Elert innehåller svenskan i Mellansverige tre olika sje-ljud: ett ”bakre” velart [f] i *sjuk*, retroflex frikativa [ʒ] i *fors* samt palatal frikativa [ç] i *kjol*. I Stockholm kan dock [f] initialt alternera med [ʃ] ([ʃu:k]), även kallat ”fruntimmers-sje”. Det finlandssvenska uttalet av *fors* är [fɔrs] eller [fɔrs]. (Elert 1995: 76–79) Kombinationen /r/ + annan alveolar konsonant bildar i sverigesvenskan oftast en retroflex supradental reduktion, t.ex. -rd, -rt, -rn, -rs i *bord* [bu:rd], *kort* [kot], *barn* [ba:rn], *fors* [fɔʒ] medan finlandssvenskan uttalar vart fonem för sig (Elert 1995: 63). Initialt r-ljud i finlandssvenskan och i Mellansverige karakteriseras enligt Elert (1995: 65) som en tonande alveolar

eller retroflex tremulant [r] medan r-ljud i medial eller final position är en tonande frikativa [ɹ].

Tabell 2: De svenska konsonantfonemen och deras allofoner på svenska och finlandssvenska (jfr Riad 1997: 9)

<i>Fonem</i>	<i>Sw-sw.</i>	<i>Fi-sw.</i>	<i>Ortografi</i>	<i>Exempelord</i>
/p/	[p], [p ^h]	[p]	<p>	spar, par
/t/	[t], [t ^h], [t]	[t]	<t>	stor, Tor, först
/k/	[k], [k ^h]	[k]	<k>, <c>	skur, kur, clown
/b/	[b]	[b]		bur
/d/	[d], [d]	[d]	<d>	dag, torsdag
/g/	[g], [j]	[g], [j]	<g>	gå, gäss
/f/	[f]	[f]	<f>	fröken
/v/	[v]	[v]	<v>	våldnad
/s/	[s], [s̥]	[s]	<s>, <c>, <rs>	stol, cykel, barstol
/ʃ/	[ʃ]	[ʃ]	<sj>, <sk> <stj>, <skj> <ch>, <g>	sjuk, skina stjärna, skjorta chef, geni
/ø/	[ø]	[tʃ]	<k>, <tj> <kj>	kisa, tjärn kjol
/j/	[j], [j]	[j] [dʒ]	<j>, <g> <dj>, <gj> <hj>	jippo, gissa djur, gjuta hjärna
/h/	[h]	[h]	<h>	hoppсан
/m/	[m], [m]	[m], [m]	<m>	mata, nymf
/n/	[n], [n] [m̥], [n]	[n], [n]	<n>	nosa, angå, anfall, körsnär
/ŋ/	[ŋ]	[ŋ]	<ng>, <g>	sång, ugn
/r/	[r], [ɹ]	[r]	<r>	rapa
/l/	[l], [ɫ]	[l]	<l>	lat, förslå

Finlandssvenskt riksspråk har också bevarat ett flertal initiala konsonantkombinationer som man i Sverige förenklat: t.ex. /dj/ eller /dʒ/ i *djuþ* för rikssvenskans /j/ och /ps-/ , /ts-/ , /ks-/ för sverigesvenskans /s/ i *psykolog*, *zon*, *xylitol*. De tonlösa klusilerna är i finlandssvenskan oaspirerade eller svagt aspirerade, det är i huvudsak stämton eller avsaknad av denna som skiljer tonande fonem från tonlösa, medan sverigesvenskan realiserar aspiration efter klusiler i initial position. I standard-finlandssvenska är det alltså enbart stämtonen som differentierar det minimala paret *bar* [bɑ:r] och *par* [pɑ:r] medan sverigesvenskan aspirerar den tonlösa klusilen i *par* [p^hɑ:r]. (Nygård stencil.)

Finlandssvenskan följer inte lika fast som sverigesvenskan regeln om stavelsekvantitet, dvs. att en lång (tryckstark) vokal följs av kort konsonant medan kort (tryckstark) vokal följs av lång konsonant. I finlandssvenskan kan också kort vokal följas av kort konsonant, även om skillnaden /kort+kort/, /kort+lång/, /lång+kort/ ofta inte är betydelseskiljande i standard-finlandssvenskt uttal. I dialekterna är fornnordisk kortstavighet bevarad med stöd av finskan.

I vissa positioner förekommer dock kortstavighet också i standardspråket: högfrekventa ord i trycksvag ställning som pronomina och prepositioner kan ibland behålla kortstavighet också i tryckstark ställning, sammansättningar med grammatiskt morfem som förled t.ex. [ˈføerele:s-] och många lånord från såväl främmande språk som finska. I rent svenska ord tycks kortstavighet bara förekomma då vokalen följs av tonande konsonant (t.ex. *mögel*, *stövel*). (Nygård stencil)

Det som prosodiskt mest särskiljer finlandssvenskan från sverigesvenskan är att man saknar variation av tonaccenten. Standardfinlandssvenskan saknar motsvarighet till grav accent som betydelseskiljare och realiserar enbart akut accent med sjunkande ton utan bitryck (t.ex. *anden* – *an`den* uttalas *`anden* - *`anden*). Vissa dialekter har dock utvecklat drag som liknar grav accent (jfr Elert 1995: 130-133).

2. De språkliga variablerna

2.1. Morfologisk anpassning

Den svenska språkvårdens har sedan länge ställt krav på att importord ska gå att anpassa till det svenska språksystemet och då särskilt till det morfologiska systemets alla böjningar och avledningar (se t.ex. Ransgart 2004: 203).

De morfologiska variablerna:

M1. ing- eller ning-böjning av verbalsubstantiv, t.ex. *boxning*(/ing), *casting*, *dopning*, *downloadning*, *jogging*, *kickboxing*, *mobbing*. Gruppen verbalsubstantiv som importeras till svenskan är stor. Oftast kommer de i sin ursprungliga form (*shopping*, *camping*) men de flesta har också en svensk infinitivform som sällskap (*shoppa*, *campa*) och får därför småningom också ett svenskt verbalsubstantiv med ning. Så dock inte *shopping* och *camping*. Andra ord vacklar mellan engelsk och svensk form, t.ex. *doping*/*dopning*, *jogging*/*jogging*. Anledningen till detta vacklande är att det uppstår problem i sammansättningar eftersom den engelska ordbildningen inte får -s- i fogen medan den svenska får det (*jogging shoe* – *joggingssko*). Därtill blir uttalet ett annat genom att ett ord med *ing* uttalas med akut accent medan motsvarande ord med *ning* får grav accent (Gellerstam 2003: 71). Denna differentiering görs dock inte i finlandssvenskan som alltid har akut accent. Med tanke på att valet mellan ing- och ning-ändelse på verbalsubstantiven delvis är beroende av tonaccenten kan vi vänta oss en större procentuell andel ing bland de svenska informanterna än bland de finlandssvenska.

M2. pluralisböjning av substantiv, t.ex. *airbag*(-ar/-s), *baby*, *chat*, *coach*, *display*, *freak*, *hacker*, *bit*, *lunch*, *manager*, *pub*, *stuntman*. Engelsk s-plural har länge och ofta varit

föremål för diskussion. Problemet med denna pluralform ligger bl.a. i att bestämd form pluralis i vissa fall kan uppfattas som bestämd form singularis där s-et fogats till stammen (t.ex. *containeren*). Man har tagit till olika strategier för att förhindra att böjningssättet ska införlivas med det svenska, t.ex. har man låtit pluralformen bli grundform i svenska (*slips, keex*) och för ord som slutar på -er har man rekommenderat att pluralformen blir densamma som singularformen (*en partner–två partner*). Generellt försöker man använda svenska böjningsändelser men i de senaste två upplagorna av SAOL (1986, 1998) har man erkänt s-plural som en alternativ form: ”eller enligt engelsk böjning”. (Gellerstam 2003: 70–71)

Svenska substantiv delas enligt *Svenska Akademiens grammatik* (1999: 63) in i sju deklinationer utifrån vilken pluraländelse de tar:

1. -or, utrum med stam på -a, t.ex. *gata-or*
2. -ar, utrum med stam på konsonant + lång vokal eller obetonat -e, t.ex. *vagn-ar, by-ar, handsk(e)-ar*.
3. -er, utrum med flerstavig stam med betonad slutstavelse, t.ex. *balkong-er*
4. -r, utrum med stam på vokal, t.ex. *keo-r*.
5. -n, neutrum med stam på vokal, t.ex. *bi-n*.
6. -Ø, neutrum med stam på konsonant eller -are/-ande/-er, t.ex. *hus, målare, ordförande, order*.
7. -s, utrum som t.ex. *trick-s, disserter-s*.

Ett ords genus har samband med vilken i deklination det hamnar. De fyra första deklinationerna innehåller ord med genus utrum och de två sista mest neutrer. Svårast är det enligt Andersson (1993: 32) att välja mellan den andra och tredje deklinationen (-ar/-er). Andersson menar att ord i den andra deklinationen ofta har en mer konkret betydelse än orden i den tredje och ger exemplen *bankar – banker, filar – filer*. Ordslutet har dock också stor betydelse för var ett ord hamnar (1993: 32). Den andra deklinationen innehåller så gott som alla utraler som slutar på -e (t.ex. *gubbe*) och dessutom många utrala substantiv som slutar på någon annan vokal eller konsonant (t.ex. *by, stol*). Den tredje deklinationen är i sin tur en samlingsplats för utraler av flera olika typer men också för flerstaviga neutrer som slutar på betonad vokal. Att *coach* och *display* hamnat här är därför inte helt motstridigt.

Det är intressant att se att de här importorden tenderar att placera sig i kategorier som överensstämmer med det svenska språkssystemet trots att tabellen visar på att bruket av böjningsändelser fortfarande är brokigt och vacklande. Valet av pluralisändelse torde komma att bero främst på ordens slutfonem samt på ordens ålder.

M3. Kongruensböjning av adjektiv i pluralis (*cool-a*) och neutrum (*cool-t*). *Cool* (1950-talet) är ett adjektiv som kommit att bli rätt allmängiltigt och ofta förekommande i allmänspråket. Ursprungligen kunde ordet betecknas mest som slang (Greadler 2002: 120, 122) men har introducerats genom reklamtext och språket i tv-serier, film och liknande och har tydligen funnit sig väl tillrätta i språket (Andersson 1999: 44).

Utifrån detta kan man förvänta sig att adjektivet *cool* kommer att anpassas till svenskt böjningsmönster av en stor andel av informanterna. Med tanke på att ordet fortfarande har något av slangprägel kan man anta att ordet är mer anpassat i den yngre åldersgruppen.

2.2. Fonetisk anpassning

Det som brukar betecknas som utländsk eller främmande brytning är ett resultat av fonetisk interferens. Det uppstår då fonem som i två språk definieras identiskt realiserar olika. När en talare av det ena språket (A) talar eller uttalar ord på det andra språket (B) överförs ofta A-språkets uttal på B-språket. (Lehiste 2000: 8) I den här studien undersöks uttalet av följande fonem och fonologiska kombinationer som finns i såväl engelska som målspråken.

För de fonetiska variablerna har jag strävat efter att varje variabel ska ingå i minst två ord. Detta för att försäkra mig om att hos varje informant få belägg för samtliga variabler, dvs. om en informant inte ”kan” ett av orden så är chansen ändå stor att uttalet av det andra ordet kommer med på bandet. Dessutom består dess ordpar alltid av ett äldre och ett yngre ord för att på så sätt kunna iaktta eventuella skillnader i graden av anpassning i förhållande till ordens ålder. Jag har valt att särskilt uppmärksamma realiseringen av engelskans långa [i:] respektive korta [ɪ] med bakgrund i det finlandssvenska vokalsystemet samt aspirationen av p/b respektive t/d i initial position. Dessa variabler undersöks i ordparet *hit/beat* samt ord som *time out*, *printer*, *breakdance* samt *display*, *twist*, *pop* osv.

Min hypotes är att anpassningen av importorden kommer att följa de respektive språkens uttalsregler: finlandssvenskan realiserar inte kort [ɪ] eller aspiration av initiala klusiler, medan sverigesvenskan gör det. Variabeln initialt [tʃ] i *charter*, *chips*, *chat* och *cheddar* kan anses vara särskilt intressant eftersom den kombination av fonem finns i finlandssvenskan men däremot inte i sverigesvenskan. Jag väntar mig att finlandssvenskan till övervägande del kommer att realisera ett initialt [tʃ], vilket sverigesvenskan troligtvis kommer att anpassa och realisera som [ʃ]. Detta enligt uttalsmönster för svenska ord som t.ex. *kyrka*. På samma sätt kan man anta att finlandssvenskan i högre grad realiserar initialt [dʒ] i *jetlag*, *jogging* och *juice*. Finlandssvenskan realiserar också troligtvis en större variation i uttalet av diftongerna. Däremot räknar jag med att sverigesvenskan i högre grad kommer att realisera ett oanpassat uttal av [-œr] och [-œn] eftersom svenskan till skillnad från finlandssvenskan har en neutralvokal.

I övrigt tror jag att ordens ålder kommer att vara avgörande enligt mönstret att det äldre *whisky* kommer att anpassas i högre grad än det nyare *whiplash*.

Under arbetet med materialet upptäckte jag nya problemställningar som hade varit intressanta att analysera. En fråga är tryckfördelning av tvåledade ord som *time out*, *slow motion* och *sudden death* i både svenskan och finlandssvenskan, en annan svenskans tilldelning av akut eller grav accent. Övriga problemställningar vore t.ex. svenskans val av retroflect uttal eller inte av -rt- i *charter* samt finalt -rs som uppstår så t.ex. *backer* får s-plural och svenskarnas realisering av kortstavigt uttal i t.ex. *image*.

De fonetiska variablerna:

- F1. [ʌ] i *lunch, pub, stuntman*
- F2. [ɑ:] i *casting, charter* [æ] i *action, airbag, rap*
- F3. [ɪ]/[i] i *hit, beat*
- F4. [-ən] trycksvagt i *action, bacon, slow motion*
- F5. finalt [-ə:(r)] i *backer, manager, printer, thriller*
- F6. [eɪ] i *baby, display, mail* engelskt [eɪ] skrivet *ai* eller *ay*:
- F7. [əʊ] i *coach*
- F8. [aʊ] i *downloading*
- F9. [r] i *aerobic, charter, freak, printer, rap, rock*
- F10. initialt [t] i *time out*
finalt [t] i *chat, beat, bit*
- F11. initialt [p] i *pop*
- F12. initialt [w] i *whisky, whiplash*
[w] i täckt inljud i *twist*
- F13. initialt [θ] i *thriller*
[θ] i final position i *sudden death*
- F14. initialt [dʒ] i *jetlag, jogging, juice*
finalt [dʒ] i *backstage, image, manager*
- F15. initialt [tʃ] i *charter, chat, cheddar, chips*
finalt [tʃ] i *coach, lunch*

3. Frågelistan

Frågelistan har byggts upp kring 46 s.k. sökord som är grupperade i ämnesområdena sport, mat och dryck, film och populärkultur samt data och IT. Områdena valdes ut på basis av att importord är förhållandevis frekventa inom dessa (jfr Graedler 2002: 85ff) och att de är allmängiltiga till den grad att man kan förutsätta att så gott som alla människor har insikt i områdets vokabulär utan att för den skull behöva ha specialkunskaper inom området. Uttalat fackspråk och slang har således undvikits. Ett av syftena med att dela in frågelistan under dessa huvudrubriker var att få informanterna att fokusera ordens innehåll framom formen.

Listan innehåller i första hand ord som kommit in i svenskan efter 1945 men också till cirka 20 % av ord som importerats före 1945. Dessa ord har tagits med främst för att skapa ordpar för samma variabel, där det ena är från perioden före och det andra från perioden efter 1945, i syfte att undersöka om äldre importord anpassas i högre grad än nya. Huvudprincipen för urvalet för frågelistan är ändå att finna belägg för samtliga variabler i form av allmänspråkliga ord. Jag har strävat efter att så långt som möjligt ha samma ord som i de övriga språkområdena inom projektet.

I valet av ord tog jag utgångspunkt i variabeltabellen och de variabler som de utgallrade orden innehållit. Många av exempelorden kunde plockas direkt ur omgivningens språk och massmedia, medan andra är ett resultat av målinriktat

sökande i nyordsböcker som *Prismas främmande ord* och *Nyord i svenskan*. Slutligen slog jag upp alla ord i *Nationalencyklopedins ordbok* (NEO) för att genom deras notering av första belägg i svenskan fastställa ordens ålder och i min slutliga lista prioritera projektets målgrupp som är ord nyare än 1945. Därtill ville jag skapa ordpar av äldre och nyare ord för att eventuellt kunna påvisa några tendenser till utveckling av uttal och böjning, t.ex. *whiskey* (1798) och *whiplash* (1989).

Jag gjorde först inspelningarna i Finland och gjorde sedan en revidering av frågelistan inför inspelningarna i Sverige. Det arbetet bestod främst i att omformulera exempel-meningarna till svenska förhållanden och i att omformulera en del ledtrådar och definitioner som inte fungerat så bra innan.

4. Informanturvalet

Informanterna för denna del av projektet är utvalda på samma grunder som informanterna i delprojekt E2, dvs. utifrån en tillämpning av den danska sociologen Henrik Dahls livsstilsteori (jfr Dahl 1997). Detta innebär att hälften av de 40 informanterna för varje språk är anställda vid företag som är produktproducerande och den andra hälften är anställda vid tjänsteproducerande verksamheter. Inom dessa två kategorier representerar informanterna i lika delar anställda på chefs- och mellanchefsnivå respektive underordnad nivå. På basis av detta delas informanterna in i fyra lika stora livsstilskategorier kallade A, B, C och D där A-gruppen utgörs av anställda på högre nivå inom produktproducerande företag, B samma nivå inom tjänsteproduktion, C underordnade anställda inom tjänstesektorn och D underordnade på produktföretag.

De svenska informanterna fick förutom indelningen enligt livsstil, ålder och kön fylla i ett formulär med bakgrundsinformation som kan tänkas vara relevant för resultatet i undersökningen. Av frågeformuläret kom det fram att informantgruppen är relativt högutbildad: 61 % har någon form av högskoleutbildning som högsta utbildning, några dock endast enstaka kurser, och övriga har minst gymnasieutbildning. Så gott som alla, 97 %, av de svenska informanterna har tillgång till dator hemma och av dessa har 91 % internet-uppkoppling. På frågorna om hur mycket de använder engelska svarar 67 % att de använder engelska på fritiden. Nästan hälften (45 %) har under någon period i sitt liv bott utomlands och 70 % har vänner de umgås med på engelska. I fråga om självskattning av kunskaperna i att tala, skriva och läsa engelska värderar de svenska informanterna genomgående sina kunskaper högt: 44 % anser sig tala bra engelska och 50 % anser sig tala hyfsat bra engelska. För läsning och skrivning är motsvarande siffror 59 % respektive 38 % (läsning) och 47 % respektive 38 % (skrivning).

I Sverige gjordes alla intervjuer på arbetsplatser i Stockholmsområdet och de finlandssvenska intervjuerna gjordes med anställda på ett antal företag väster om Helsingfors i ett område från Esbo till Ekenäs. Samtliga informanter rekryterades genom kontaktpersoner. Kontaktpersonerna fick information om projektet och önskemål om att informanterna skulle representera alla nivåer inom företaget, kvinnor och män och att de skulle vara i åldern cirka 25–50 år. Att jag kunde

använda mig av kontaktpersoner underlättade arbetet avsevärt, inte minst tidsmässigt.

Informanterna är födda mellan åren 1944 och 1983 – alltså med en något bredare gaffel än de 25–45 år som projektet eftersträvat. Medelåldern bland de finlandssvenska informanterna är 40 år och det är också medelåldern både för kvinnorna och männen. De svenska informanterna är i medeltal något äldre, 41 år, och det utgör också medelåldern bland såväl kvinnorna som männen. Såväl den finlandssvenska som den svenska informantgruppen består av 50 % kvinnor och 50 % män. För analysen av materialet har informanterna indelats i två grupper enligt åldern 40 år och yngre och över fyrtio år. För båda språken är informanterna fördelade i dessa grupper om exakt hälften i vardera och i varje åldersgrupp ingår hälften kvinnor och hälften män.

Livsstilsindelningen visade sig vara det svåra. För de finlandssvenska informanterna anser jag mig ha lyckats väl eftersom informanterna fördelar sig jämnt över livsstilskategorierna. I fråga om de svenska informanterna var jag hänvisad till ett snävare kontaktnät och särskilt grupp D led av att arbetarna inom den industriverksamhet jag hade kontakt av praktiska skäl inte kunde delta i intervjuer under arbetsdagen. Fördelningen mellan livsstilskategorierna blev därför: A: 16, B: 13, C: 7 och D: 4. Åldersfördelningen och till en viss mån könsfördelningen inom livsstilskategorierna är skev. Informanterna med högre anställningsnivå är generellt äldre, vilket kan ses som ganska naturligt med beaktande av karriärutvecklingen, men det förekommer också en viss överrepresentation av män i de övre anställningsnivåerna.

5. Inspelningsarbetet

Det finlandssvenska materialet spelades in under juni 2003 och det svenska materialet huvudsakligen under perioden maj–juni 2004. Informanterna valdes i första hand ut på basis av deras arbetsplats och kriterierna för de olika livsstilskategorierna. Då det visade sig svårare än väntat att få kontakt med villiga företag använde jag mig uteslutande av personliga kontakter för att komma in på arbetsplatserna.

Kontaktpersonerna hade gett olika mycket information till informanterna innan jag träffade dem. Intervjuerna inleddes därför med att informanterna fick veta att detta handlade om ett språkprojekt som undersöker nya lånord i svenska och att jag är intresserad av att veta hur enskilda personer spontant använder olika ord när de talar. Jag poängterade särskilt noga att det inte var ett kunskapstest. Därefter gav jag instruktioner om hur vi skulle gå tillväga, dvs. att jag skulle komma att ge informanten ledtrådar eller definitioner som skulle leda till ord. Orden skulle informanten först uttala spontant och därefter läsa in i en mening. Meningarna fanns nedskrivna på papper i en pärm som informanten fick hålla i under intervjun. För att underlätta läsningen var meningarna skrivna med stort typsnitt och endast fem till tio meningar fanns på samma papper. Från början hade jag tänkt mig ha endast en mening per ark, men bedömde att bläddrandet hade blivit störande. Nu fick jag istället uppmana informanten att försöka att inte fördjupa sig i meningarna och försöka gissa sig till orden i luckorna eftersom detta visade sig vara förvirrande. I början av bandet

ombads informanten säga sitt födelseår för att inspelningarna lättare skulle kunna identifieras senare. Inspelningsutrustningen bestod av en minidiskspelare med slipsmikrofon.

Problemen under inspelningarna visade sig vara minimala. Att jag delat in orden i olika ämnesområden var på gott och ont eftersom en del informanter låste sig inför ämnen som sport och data och inte tyckte sig ha någon kompetens som helst om ord i sammanhanget. Trots det var andelen nollsvar, dvs. då informanten sade sig inte ha något uttryck för definitionen i fråga, inte nämnvärt större i dessa kategorier. Metoden med ledtråd och svar fungerade generellt sett väl. I en del fall visade sig oklarheter i definitionen av ord, t.ex. i betydelsen av *hacker* eller *cracker*. Nästa steg, med inläsning i exempelmeningar, gick också det i stort sett bra trots att ett par meningar för alla informanter inte klart syftade till att substantivet i fråga skulle böjas i pluralis. Det tog dock så många intervjuer i anspråk innan jag upptäckte att dylika missförhållanden var konsekventa att jag inte bedömde det som lägligt att försöka åtgärda problemen med omformuleringar.

Inspelningarna av de finlandssvenska och svenska informanterna gjordes med samma typ av frågelisteteknik som den undersökning av engelska importord i norska dialekter som Helge Sandøy refererar till i *Lånte fjører eller bunad* (2003: 125–134). Frågelistan användes så att jag som intervjuare gav informanten en ledtråd som ledde till ett spontanuttal av det önskade ordet. Därefter läste informanten in ordet i en lucka i en skriven mening för att framkalla användning av ordet i ett sammanhang som grund för den morfologiska analysen. I de fall då uttalet inte är detsamma spontant som i läsningen har jag beaktat spontanuttalet. Högläsningss meningarna har jag under förarbetet konstruerat i logiska sammanhang för att de skulle kännas så naturliga som möjligt för informanten. I efterhand kan de bedömas som mer eller mindre lyckade: I ett par fall misslyckades syftet med meningarna, speciellt gäller det försöken att framkalla pluralisböjning på *airbag* och definition av ordet *freak*. Intervjuerna löpte vanligtvis problemfritt med ledtråd, spontansvar och inläsning. Vid enstaka ord tillstötte problem med ledtrådarna: jag fick då vidareutveckla förklaringen alternativt ge vidare ledtrådar i form av t.ex. vilken bokstav ordet i fråga började på. Det sistnämnda kunde dock inte göras om det råkade handla om ett ord där variabeln fanns i initialfonemet.

A: En sorts brännvin som tillverkas i Skottland och Irland.

B: ?

A: Det finns märken som t.ex. Famous Grouse och Jameson... Man kan dricka det med is eller utan...

B: Whisky?

A: (nickar)

B: "Flera av världens bästa whiskyn tillverkas i Skottland".

Hela intervjun med samtliga 46 exempel tog cirka tjugo minuter i anspråk. Ledtrådarna och orden kom i alla intervjuer i samma ordningsföljd. För en utveckling av studien kunde man tänka sig att experimentera med att ha orden i en annan följd.

6. Bearbetning av materialet

Efter inspelningarna lyssnade jag igenom hela intervjumaterialet och excerperade frågelistans ord. Jag valde att under avlyssningen transkribera till IPA för hand för att sedan renskriva anteckningarna på dator. Efter transkriberingen kategoriserade jag materialet enligt informant och uttalsvariant och matchade det med informantens gruppstillhörighet enligt variablerna livsstil, ålder och kön. Slutligen har jag analyserat resultaten och relaterat dessa till omkringliggande fakta.

7. Resultat

Nedan presenteras resultaten av den finlandssvenska och den svenska B2-undersökningen. Jag redogör parallellt för resultaten av de båda undersökningarna och kommenterar kort olika tendenser i realiseringen av variablerna som delgivits ovan.

Alla resultat anges i avrundade procenttal för att skapa bästa tänkbara förutsättningar för att åskådliggöra och jämföra resultaten i mellan språken. För att lättare kunna sätta resultatprocenten i relation till verkligheten sätter jag ut antalet belägg (N) av ordet bland informanterna. Årtalen som finns i parentes efter orden kommer från *Nationalencyklopedins ordbok* (NEO) och anger året då man registrerat ett första belägg i svenskan för detta ord. Ord med stor variation i uttal och böjning plockar jag ut och analysera resultaten också i förhållande till variablerna kön, ålder och livsstil. På grund av den ojämna fördelningen av informanter i relationen övre och lägre livsstilskategorier väljer jag att återge resultaten sammanslaget för de olika företagstyperna enligt följande: A+D (traditionella) och B+C (moderna).

7.1. Böjning av importord

Ett av språkvårdens främsta villkor för att acceptera importord är att dessa så långt som möjligt ska kunna anpassas morfologiskt till det mottagande språksystemet. Nedan presenteras realiseringen av de morfologiska variablerna. Dessa är verbal-substantivens ändelse, substantivens pluraländelse och adjektivens böjning i neutrum och pluralis.

M1. Gruppen verbalsubstantiv som lånas in i svenskan är förhållandevis stor i jämförelse med andra grupper och den svenska språkvården både i Sverige och i Finland arbetar för strategier för att få dem att anpassas till svenskan. Denna grupp har stor användningspotential eftersom vår omgivning förändrats snabbt och alla nya aktiviteter behöver en benämning som ofta går att hitta i engelskan. I svenskan står verbalsubstantiven endera i oanpassad form med ingändelse eller anpassat med ningändelse. Enligt resultaten av den svenska och finlandssvenska undersökningen fördelar sig valet av ändelse enligt följande:

Tabell 3: Fördelningen av verbalsubstantivändelse (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	ing	ning	N	ing	ning
<i>boxning</i> (1886)	40	10	90	38	12	88
<i>kickboxning</i>	37	38	62	27	25	75
<i>dopning</i> (1950-tal)	39	77	23	38	88	12
<i>jogging</i> (1914)	40	67	33	37	75	25
<i>downloading</i>	9	89	11	1	100	-
<i>mobbing</i> (1969)	40	10	90	40	70	30
<i>casting</i>	1	100	-	17	100	-

Den tydliga tendensen är att nyare lån som *kickbox(n)ing* och *downloading*, som båda saknas i NEO, oftare får den oanpassade ändelsen medan det äldre *boxning* (1886) har ningändelse. Särskilt markant blir denna differentiering i ordparet *boxning/kickboxning* där det första är anpassat av 90 % av de finlandssvenska informanterna respektive 88 % av de svenska medan endast 62 % respektive 75 % anpassar det nyare ordet. Man ser i tabellen tydliga skillnader i graden av anpassningen av å ena sidan *boxning* och *mobbing* (1969) och å andra sidan *dopning* och *jogging*. Anpassningsgraden av *kickboxning* är på nivå mellan dessa, vilket kan ses som ganska naturligt eftersom efterledet är ett gammalt och bekant ord medan aktiviteten är ny. Kickboxning blev på 1990-talet en populär träningsform bland ungdomar då sporten också har inslag av självförsvar men inte har en lika seriös framtoning som budosporterna.

Anmärkningsvärt är att såväl *jogging* (1914) som *dopning* (1950-tal) oftare används i oanpassad form. I fråga om *jogging*, som används oanpassat av 67 % (fsv) och 75 % (sv), kunde detta förklaras med att ordet ofta används i sammansättningar och att uttalet med -n- då blir otympligt. Att *jogging* här anpassas i så låg grad anser jag mycket beror på att ordet i frågelistan ingick i en sammansättning, *joggingssäsong*, vilket gör att ett inskjutet 'n' blir otympligt att säga.

I fråga om *dopning* har språkvården bl.a. enligt Reuter (7/3 2001) länge rekommenderat den försvenskade formen *dopning*, som upptogs som huvudform i SAOL10, men formen har inte haft genomslagskraft i allmänspråket. Så många som 77 % av finlandssvenskarna och 88 % av svenskarna använder ordet oanpassat. Trots språkvårdens ansträngningar är jag av åsikten att den här tabellen visar en realistisk bild av anpassningen av ordet *dopning*. Man hör talas om *dopning* mycket genom massmedierna och i Finland är språket då ofta finska eller engelska, som båda använder sig av ingform. De svenskspråkiga medierna vacklar ofta i sin användning av ordet. Ett annat skäl till att språkbruket ser ut som det gör är att många säger i intervjuerna att de vill göra en skillnad mellan *dopning* som i dopningspreparat och den aktiva verksamheten *doping* då man använder *dopning*.

Att uttala sig säkert om något mönster för *downloading* (N = 9/1) och *casting* (N = 1/17) är svårt eftersom det i materialet finns så få belägg för ordet. Typiskt är dock att ett ord som inte slagit igenom i användning inte heller integreras i

språkssystemet. Majoriteten (89 %) av de finlandssvenskar som använder *downloading* gör det oanpassat och samtliga 43 % (N=17) svenskar som använder *casting* anpassar inte heller. Ordet *casting* är för övrigt intressant i och med att andelen belägg är så mycket högra bland svenskarna: N=17 (43 % i jämförelse med finlandssvenskarna N=1 (3 %).

M2. substantivens pluralisändelse:

Ett av språkvårdens viktigaste argument angående ordimport är att nya ord ska kunna anpassas till målpratets böjningssystem (jfr Teleman 2003). Nedan i tabellen ser vi de ord som ingår i undersökningen av variabeln och schemat över ändelserna.

Tabell 4: Finlandssvenskars pluralböjning av importerade substantiv (i procent)

	N	-s	-er	-ar	-n	-Ø	Vokal- byte	Annat/ omskr.
<i>airbag</i>	30	30		3		67		
<i>baby</i> (1901)	40	20	13	35	30			
<i>chat</i>	38		10	37		5		48
<i>coach</i> (1962)	37		51	22		24		
<i>display</i> (1972)	28	14	68		5	12		
<i>freak</i> (1975)	22	40	14	33		9		
<i>hacker</i> (1983)	39	78				12		6
<i>hit</i> (1962)	39	33	26	23		11		
<i>lunch</i> (1852)	40		100					
<i>manager</i> (1898)	40	78		3		20		
<i>pub</i> (1956)	40			100				
<i>stuntman</i> (1953)	39		5			31	64	
<i>thriller</i> (1938)	38	72		8		21		
<i>whisky</i> (1798)	40	10			48	30		12

Endast två av orden har en alldeles enhetlig böjning: *lunch* och *pub*. Denna böjning är helt i enlighet med SAOL:s rekommendationer. Också *stuntman* böjs av majoriteten enligt svenskt mönster till -män. De informanter som inte använder denna böjning väljer nolländelse och de informanter som väljer att konstruera pluralformen *stunter* är alla yngre och representerar jämnt kvinnor och män. Tendenser tyder på att ord med vokalslut (*baby*, *display*, *whisky*) får ändelsen -n, medan ord på -er (*hacker*, *manager*, *thriller*) får s-plural i större utsträckning än övriga. I dessa fall ger SAOL alternativen nolländelse eller -s i pluralis. I övrigt kan man säga att -er och -ar för en relativt jämn kamp. För *coach* och *display* rekommenderar SAOL -er och 51 % respektive 68 % av de finlandssvenska informanterna har använt dessa ändelser för dessa ord. För *baby* (1901) ger SAOL -er alternativt -ar. Trots att ordet är gammalt och väl etablerat i svenskan vacklar böjningen mycket. De flesta finlandssvenskar (36 %) använder formen /beibisar/ (sg. be:bi/beibi) som SAOL anger som "vardaglig", men andelen som använder -n som ändelse är nästan lika stor (33 %). Språkvården motsätter sig kraftigt n-ändelse, eftersom den sammanfaller med bestämd form singularis. Trots

det är ändelsen vanlig i finlandssvenska och särskilt bland yngre språkbrukare (Reuter 29/4 1998).

Tabell 5: Svenskarnas böjning av importerade substantiv (i procent)

	N	-s	-er	-ar	-n	-Ø	Vokal- byte	Annat/ omskr.
<i>airbag</i>	28	76		4		20		
<i>baby</i> (1901)	40	26		63	3	9		
<i>chat</i>	38		18	12		15		56
<i>coach</i> (1962)	34		63	17		20		
<i>display</i> (1972)	38	12	82			6		
<i>freak</i> (1975)	9	100						
<i>backer</i> (1983)	39	100						
<i>hit</i> (1962)	40	63	3	20		14		
<i>lunch</i> (1852)	40		100					
<i>manager</i> (1898)	34	67		3		30		
<i>pub</i> (1956)	40			100				
<i>stuntman</i> (1953)	40	10				42	48	
<i>thriller</i> (1938)	38	65				32		3
<i>whisky</i> (1798)	40	17			3	43		37

Det som generellt sett mest skiljer de svenska informanternas pluralisböjning från finlandssvenskarnas är att svenskarna i högra grad använder s-plural samt den nästan totala avsaknaden av n-ändelse. Svenskarna visar också en mer enhetlig användning av pluraländelser. För finlandssvenskan var det endast *pub* och *lunch* som hade alldeles enhetlig böjning medan svenskarna böjer också *backer* konsekvent med s-plural. Också de andra orden som slutar på -er (*manager*, *thriller*) har hög andel s-plural: 67 % för *manager* och 65 % för *thriller*. För de ord där deklinationsvalet i finlandssvenskan var oklart, t.ex. *baby*, *coach*, *hit* och *display* visar sverigesvenskan också större enhetlighet. *Baby* böjs [bɛbisar] av 63 % i jämförelse med finlandssvenskans 36 %. För *coach* och *display* där SAOL rekommenderar ändelsen -er är det fler svenskar än finlandssvenskar som följer rekommendationen: 63 % böjer *coacher* och 82 % *displayer* mot finlandssvenska motsvarande 51 % respektive 68 %. I finlandssvenskan vacklar pluraländelsen för *hit* mellan -s (33 %), -er (26 % och -ar (23 %) medan svenskan till övervägande del använder s-plural (63 %).

Som konstaterats ovan har substantiven med -er (*backer*, *manager* och *thriller*) en högre tendens att få s-plural och även språkvården väljer att se engelsk pluralform som ett alternativ för dessa ord. Andra ord som också fått s-ändelse i den här undersökningen är *display*, *freak*, *hit* och *whisky*. De svenska informanterna använder s-plural i något större utsträckning än de finlandssvenska.

Andelen nolländelse är i både finlandssvenskan och svenskan relativt liten för de flesta ord. Om man ser till reaktioner under inspelningarna tenderar nolländelserna uppstå när informanterna inte är säkra på hur man ”ska” böja och när de inte vill använda s-plural ”för då låter det så engelskt”. *Chat* är ett typiskt ord för vilket infor-

manterna letade sig fram till olika lösningar för att undvika det akuta problemet med val av ändelse. Istället använde många efterled som *-sajt*, *-rum*, *-sidor*, *-ställen*. Efter sökning på Internet (www.google.com) kunde jag konstatera att ordet *chat* med betydelsen 'plats för skriftlig dialog via Internet' (*Prismas främmande ord* 2000) på engelska parallellt används i formerna *chats* och *chat rooms*. Det senare verkar vara något mer allmänt kanske för att formen *chat room* tydligare definierar att det inte rör sig om vilket samtal som helst utan specifikt ett skriftligt över Internet. På franska och tyska sajter är formen *chats* vanlig. SAOL tar inte upp substantivet men väl verbet *chatta*.

Förekomsten av n-ändelse visade sig i finlandssvenskan vara hög vid ord på vokalslut. De svenska informanterna använder i stort sett inte -n som pluraländelse. Mikael Reuter hävdar i "Reuters ruta" 9/1 2002 att denna pluralisändelse är vanlig i finlandssvenskan och då särskilt bland ungdomar. I min undersökning fanns orden *baby*, *display* och *whisky*:

M3. adjektivändelse i neutrum och pluralis:

Av de finlandssvenska informanterna har 98 % (N= 39) *cool* i sin vokabulär. Av dessa är det dock bara 64 % som kongruensböjer adjektivet i predikativ:

Tabell 6: Neutrum- och pluralböjning av adjektivet *cool* (i procent)

<i>Cool</i> (1950-tal)	<i>Finlandssvenska</i>		<i>Sverigesvenska</i>	
	N=39	böjt oböjt	N=37	böjt oböjt
Pluralis (-a)	64	36	85	15
Neutrum (-t)	64	36	91	9

Av de svenska informanterna använder 94 % (N=37) ordet *cool*. Av dessa böjer 91 % i neutrum och 85 % i pluralis. Det är alltså proportionellt fler svenskar som inte använder detta ord, men bland dem som använder ordet är det anpassat i betydligt högre grad än hos finlandssvenskarna.

7.2. Uttal av importord

F1. engelskt [ʌ] skrivet som u. Denna variabel representeras av *lunch* (1852), *pub* (1956) och *stuntman* (1953). De flesta informanter uttalar dessa ord anpassat: av finlandssvenskarna säger 100 % (N= 40) [lʉnʃ], 95 % (N= 40) [pʉb:] och 82 % (N= 39) [stʉntmæn:]. Det alternativa uttalet är [pʉb:] och [stʉntmæn:] som används av 7 % respektive 18 %.

Tabell 7: Uttalet av engelskans [ʌ] stavat u (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[ʊ]	[ɑ]	N	[e]	[ʌ]
<i>lunch</i> (1852)	40	100	-	40	100	-
<i>pub</i> (1956)	40	95	5	40	97	3
<i>stuntman</i> (1953)	39	82	18	40	60	40

De svenska informanterna har dock en betydligt högre andel inte anpassat uttal för *stuntman*: 40 %. *Lunch* och *pub* är anpassade i lika hög grad som bland finlandssvenskarna.

Exempelorden för den här kategorin är alla så välintegrerade i och med att samtliga informanter använde orden att jag ser fördelningen av det oanpassade uttalet som intressant. Det allmänna uttalet av ordet på svenska är anpassat och överensstämmer med skriftbilden.

F2. I exemplet *charter* (1963) är uttalet bland finlandssvenskarna till 100 % [ɑ:] medan *breakdance* av 71 % uttalas [-dæ:ns]. I exemplen *action* och *airbag* uttalas kort a-ljud av alla informanter som [æ]: [æk(t)ʃən] och [bæɡ:]. För *rap* och *backer* gäller att 20 % uttalar *rap* och 38 % *backer* med [ɑ].

Tabell 8: Uttalet av långt och kort a-ljud (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[ɑ:]	[æ:]	N	[ɑ:]	[æ:]
Långt a:						
<i>charter</i> (1963)	37	100	-	38	100 %	-
<i>breakdance</i>	35	29	71	32	36	64
Kort a:						
		[ɑ]	[æ]		[a]	[æ]
<i>action</i> (1955)	38	-	100	39	-	100
<i>airbag</i>	30	-	100	30	-	100
<i>backer</i> (1983)	39	38	62	40	20	80
<i>rap</i>	40	20	80	33	29	71

De svenska informanternas uttal följer samma mönster men med viss avvikande procentandel. En något större andel av svenskarna (36 %) har brittiskt uttal [dɑ:ns] i *breakdance*. Kort a-ljud i *backer* uttalas med [a] av endast 20 % av svenskarna i jämförelse med finlandssvenskarnas 38 %, medan så många som 29 % av svenskarna har detta uttal i *rap* mot finlandssvenskarnas 20 %.

F3. Finlandssvenskan gör som nämnts ovan ingen kvalitativ skillnad mellan långa och korta vokaler. Följaktligen ligger det hypotetiskt sett nära till hands att anta att de finlandssvenska informanterna anpassar engelskans kvalitativa skillnad [i / ɪ] till den finlandssvenska fonologin. Försöket med att jämföra realiseringen av i-ljudet i *beat*

(1882), *freak* (1975) med *hit* (1962), *chips* (1962), *image* (1969) och *printer* (1962) gav att 100 % av informanterna säger [imidʒ] och [print:ær] medan det för *hit* och *chips* för vardera är 3 % som uttalar respektive ord som [hit] och [tʃips].

F4. Uttalet av det engelska slutledet [-ən] varierar bland finlandssvenskarna mellan exempelorden *action* (1955), *bacon* (1924) och *slow motion* (1970-tal). I *action* uttalar 100 % av informanterna (N= 38) [æk(t)ʃən] och i *slow motion* (N= 38) har 89 % [-ən], 3 % [-en] och 8 % [-ɔn] som slutled. I fråga om *bacon* (N= 40) har 10 % uttalet [-ən] medan 90 % säger [-ɔn], som är anpassat till svenskan enligt stavning.

Tabell 9: Uttal av slutledet [-ən] (i procent)

	Finlandssvenska				Sverigesvenska		
	N	[-ən]	[-ɔn]	[-en]	N	[-ən]	[-ɔn]
<i>action</i> (1955)	38	100	-	-	39	100	-
<i>bacon</i> (1924)	40	10	90	-	37	3	97
<i>slow motion</i> (1970-tal)	38	89	3	8	31	100	-

Svenska språknämndens uttalsordbok (2003) rekommenderar för de här orden uttalet [æk:tʃən] respektive [beɪ:kɔn] (*slow motion* saknas). De svenska informanternas uttal följer så gott som hundra procentigt dessa rekommendationer och också finlandssvenskarna följer mönstret i stora drag. Anledningen till att *bacon* fått ett mer anpassat uttal än de andra är troligtvis att ordet är äldst och mest integrerat i språket medan *action* har fått en egen stilistisk status som går förlorad om man försvenskar uttalet. *Slow motion* är det nyaste ordet som också vacklar mest i bruket.

F5. I *container* (1946) och *printer* (1962) använder de finlandssvenska informanterna (N= 40/24) alltid det anpassade uttalet [-ær] för slutledet. För *manager* (1898) uttalar 13 % av informanterna (N= 40) slutledet som [-ør]. I fråga om *backer* (1983) är uttalet för 64 % [-ær] och 28 % [-ør]. Därtill använder 8 % den anpassade formen *backare*.

Tabell 10: Uttalet av ändelsen [-ør] (i procent)

	Finlandssvenska				Sverigesvenska			
	N	[-ør]	[-ær]	-are	N	[-ør]	[-er]	-are
<i>container</i> (1946)	40	-	100	-	36	100	-	-
<i>backer</i> (1983)	39	28	64	8	40	80	10	10
<i>manager</i> (1898)	40	13	87	-	34	97	3	-
<i>printer</i> (1962)	24	-	100	-	1	-	100	-

Svenska språknämndens uttalsordbok (2003) rekommenderar för samtliga ord ett uttal av slutledet som [-ør] och uppger det som standardsvenskt uttal. Majoriteten av de svenska informanterna har också detta uttal av ändelsen.

Finlandssvenskarna har anpassat orden till de inhemska uttalsregler i högre grad då finlandssvenskan saknar neutralvokal som fonem och uttalar ändelsen för

traditionella ord som [-æɪ] (t.ex. *vyer, möjligheter*), ett system som man också överfört på importorden. *Manager* uttalas av många informanter (63 %) som tidigare konstaterats enligt engelskt mönster, men också de som i övrigt har ett engelskt uttal har i de flesta fall anpassat slutledet så att bara 13 % uttalar ett engelskt [-əɪ]. *Hacker* är i sin tur ett betydligt nyare ord som ännu inte anpassat sig till finlandssvenskan i lika hög grad som de övriga exempelorden.

Däremot använder 8 % av de finlandssvenska informanterna och 10 % av de svenska den anpassade formen *hackare*. Orsaken till att *hackare* uppträder som anpassad form medan det inte finns belägg för liknande former för *container* och *printer* är troligtvis att hackaren är en person med en syssla. Därför känns en bildning av ett svagt maskulinum i likhet med snickare, målare, murare osv. naturlig. För *printer* använder en del av de finlandssvenska informanterna och så gott som samtliga svenska informanter ersättningsordet *skrivare*, som bildas på samma sätt. *Container* har ingen exakt svensk motsvarighet annat än eventuellt *behållare*.

F6. Diftongen [eɪ] uttalas av samtliga informanter som [ei] i exempelorden *e-mail/mail* och *display* (1972). Diftongen [ei] finns i svenskan i traditionella ord som stavas *ej*, som t.ex. *ejder*. Eftersom finlandssvenskan inte gör någon märkbar skillnad i vokal-kvaliteten mellan kort och lång vokal gör finlandssvenska talare ingen differentiering i uttalet av engelska ord för att de inte uppfattar distinktionen.

F7. Den engelska diftongen [əʊ] exemplifieras av *coach* (1962) och *downloading*. Av informanterna (N= 37) har 62 % ett uttal av *coach* som är snarlikt det engelska: [kəʊtʃ]. De som uttalar oanpassat på detta sätt är 54 % av de yngre och 58 % av kvinnorna. Det näst vanligaste är ett mer bokstavstroget [kəʊtʃ] 33 % samt varianten [kaʊtʃ] av 5 %. Av de som säger [kəʊtʃ] är 60 % yngre och 70 % män. För *downloading* (N= 9) var det 27 % som hade uttalat [-ləʊdɪŋ]. Övriga använder [-ləʊdɪŋ].

Tabell 11: Uttalet av diftongen [əʊ] (i procent)

	Finlandssvenska				Sverigesvenska			
	N	[əʊ]	[əu]	[au]	N	[əə]	[əʊ]	[u:]
<i>coach</i> (1962)	37	62	33	5	38	30	57	13
<i>downloading</i>	9	73	27	-	1	100	-	-

Resultaten i fråga om *downloading* kan inte ses som tillförlitliga då endast 23 % av informanterna gav belägg för ordet. *Downloading* är ett av de ord som finns med i syfte att möjliggöra så stora jämförelser som möjligt mellan de nordiska språken. Det mest tillförlitliga svaret i sammanhanget är att finlandssvenskar använder ersättningsord (*ladda ner*) framom det engelska *downloading*. I fråga om realiseringen [kəʊtʃ] finns den oftare bland yngre och män än bland äldre och kvinnor. Anpassningen är också för vanligare i de högre livsstilarna än i de lägre.

F8. Diftongen [aʊ] i *downloading* uttalades [au] av 91 % och [aʊ] av 9 % av de finlandssvenska informanter som använde ordet. Andelen nollsvär var mycket hög för

detta ord; endast 28 % av informanterna använde ordet. Flera finlandssvenska informanter och så gott som samtliga svenska informanter använde ersättningsordet *nerladdning*, men många sade sig inte ha ett ord för verksamheten.

Anledningen till detta resultat är antagligen att språkbruket här påverkas av vilket språk datorns operativsystem har. Många yngre finländare har en ”engelsktalande” dator eftersom det i vissa fall kan vara en ekonomisk fråga och yngre kanske inte upplever det främmande språket som ett kommunikationshinder. Tvärtom upplever man kanske att ett engelskspråkigt dataprogram hjälper till att öva färdigheterna i engelska. Den ekonomiska faktorn kan också vara ett skäl till att en del har en finsktalande dator då svenskspråkiga program i vissa fall måste specialbeställas med längre leveranstid. Denna förvirring har skapats av att samtliga anställda på en del arbetsplatser har engelsk- eller finskspråkig dator oberoende av modersmål.

F9. Det engelska r-ljudet realiseras i finlandssvenskan och svenskan oftast anpassat som ett tremulant [r] i exempelorden *rap*, *rock* (1955), *breakdance* (1984), *freak* (1975), *printer* (1962). Bara i vissa fall är uttalet ett ”engelskt” tungrots-r:

Tabell 12: Uttalet av engelskans [r] (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[ɹ]	[r]	N	[ɹ]	[r]
<i>rock</i> ('n'roll) (1955)	40	15	85	38	9	91
<i>rap</i>	40	23	77	37	45	55
<i>printer</i> (1962)	24	-	100	1	-	100
<i>freak</i> (1975)	22	38	62	9	100	-
<i>breakdance</i> (1984)	35	57	43	32	67	33

Det anpassade uttalet dominerar för *rock*, *rap* och *freak* medan de flesta uttalar *breakdance* oanpassat. Detta kunde förklaras med att *breakdance* är det nyaste ordet, men *rap* är också nytt och finns inte med i *Nationalencyklopedins ordbok* (1995). De svenska informanterna har också en ganska jämn fördelning mellan anpassat och oanpassat uttal av *rap* och alla informanter som använder ordet *freak* realiserar det engelska fonemet.

Tabell 13: Uttalet av engelskt [r] i inljud (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[ɹ]	[r]	N	[ɹ]	[r]
<i>aerobic</i> (1970-tal)	38	3	97	32	50	50
<i>charter</i> (1963)	37	-	100	38	-	100
<i>airbag</i>	30	54	46	30	56	44

Endast 3 % av de finlandssvenska informanterna har ett oanpassat [ɹ] i *aerobic* (1970-tal) medan hälften av svenskarna har detta uttal. I *charter* (1963) har samtliga infor-

manter ett svenskt r-ljud. Däremot uttalar 54 % av finlandssvenskarna respektive 56 % av svenskarna [ʁ] i *airbag*.

Anledningen till att uttalsmönstret ser ut så här är troligtvis att *charter* är så integrerat att det uppfattas som ett inhemskt ord. För finlandssvenskarna tycks detta också vara fallet med *aerobic* som uttalas [æ̥rɔbik] med tryck på första stavelsen, medan det vanligaste uttalet bland svenskarna är [ɛ̥rɔbiks] med monoftongiskt initialljud, trycket på tredje stavelsen samt pluralform; med andra ord en helt igenom inte anpassad ordbild. Att *airbag* har en så hög andel oanpassat uttal kan bero på att ordet uppfattas som ett namn eller logotyp eftersom det står skrivet i denna form i bilar där det finns krockkuddar.

F10. Finlandssvenskarna uttalar det engelska initiala t-fonemet som ett finlandssvenskt oaspirerat [t-]. Ett fåtal informanter visar tendenser till ökad aspiration, men det är svårt att påvisa och generellt är aspirationen minimal. Det kan därför vara svårt att höra skillnad mellan initialklusilerna i exemplen *timeout* och *display*, men utan att göra studier med spektrogram är det svårt att uttala sig exakt. De svenska informanterna uttalar däremot tydlig aspiration [tʰ-].

I final position uttalas -t i både finlandssvenskan och svenskan som [t] eller [t:] enligt gängse kvantitetsregler så att *chat* och *hit* (1962) uttalas [tʃæt:] och [hit:]/[hit:] medan *beat* (1882) och *time out* (1960-tal) har kort [t].

F11. Initialt [p] i *pop* följer samma princip: finlandssvenskarna har ett oaspirerat uttal medan svenskarna aspirerar [pʰop:].

F12. Initialt [w] representeras av exempelorden *whisky* (1798) och *whiplash* (1989). *Whisky* (N= 40) får bland de finlandssvenska informanterna uttalet [wiski] av 35 % medan 65 % uttalar [viski]. Motsvarande siffror för sverigesvenska är 42 % [wiski] och 58 % [viski]. För båda informantgrupperna är det alltså det anpassade uttalet som dominerar.

Tabell 14: Anpassning av initialt [w] (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[v]	[w]	N	[v]	[w]
<i>whisky</i> (1798)	40	65	35	40	58	42
<i>whiplash</i> (1989)	13	23	77	38	30	70
<i>twist</i> (1961)	40	60	40	37	45	55

Whiplash anpassas däremot av bara 23 % av finlandssvenskarna (N= 13) och 30 % av svenskarna (N=38). *Whiplash* kan inte ses som särskilt väletablerat i finlandssvenskan då bara 33 % av informanterna har ordet i sin vokabulär. Av de som använder ordet är 68 % yngre, och av dem har 78 % ett oanpassat uttal. I Sverige är ordet däremot väletablerat och används av 95 % av informanterna (N=38). I jämförelse med *whisky* är andelen oanpassat uttal betydligt högre, vilket antagligen har att göra med ordet ålder.

Twist (1961), med [w] som täckt initialt ljud, uttalas av 40 % av de finlandssvenska informanterna (N= 40) enligt ursprungsspråket medan 60 % anpassar till [tvist]. För de svenska informanterna är förhållandet det omvända: 55 % har ett oanpassat uttal och 45 % anpassar.

F13. Det engelska initiala [θ] i *thriller* (1938) realiseras av endast 3 % av de finlandssvenska informanterna. De övriga 97 % av informanterna (N= 38) använder sig av ett anpassat uttal, varför vi kan anse ordet som generellt anpassat i finlandssvenskan. Också de svenska informanterna (N=33) använder sig till övervägande del av anpassat uttal (68 %), men ungefär en tredjedel har ett oanpassat uttal.

Tabell 15: Uttalet av engelskans [θ] (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[t]	[θ]	N	[t]	[θ]
<i>thriller</i>	38	97	3	38	68	32
<i>sudden death</i>	25	32	68	33	14	86

I *sudden death* (1976) med [θ] i final position anpassar 32 % av de finlandssvenska informanterna (N= 25) till [det:]. Den relativt låga andelen belägg, endast 63 % av informanterna, visar att ordet inte är särskilt väletablerat i finlandssvenskan överhuvudtaget. Ordet är en term inom ishockey som kräver ett visst mått av sportintresse att integrera. Att det är män som utgör majoriteten av dem som använder ordet är kanske inte så förvånande. Dessutom sker mycket av etermedias ishockeybevakning i Finland på finska, varför det inte är självklart att alla intresserade är bekanta med den svenska termen – i alla fall inte till den grad att de själva använder den.

Av de svenska informanterna har 83 % (N=33) *sudden death* i sin vokabulär och så många som 86 % av dessa har ett oanpassat uttal. I Sverige är ordet med andra ord mer väletablerat men anpassas också i lägre grad än i Finland.

F14. Fonemet [dʒ] finns i de flesta varianter av finlandssvenska som initial affrikata exempelvis i *djuþ* och *djur*, realiserat som [dʒ] eller [dj]. Det går att diskutera om fonemet ska betraktas som en affrikata eller som en initial konsonantkombination. I en del finlandssvenska dialekter, t.ex. i Sydösterbotten, är dock d liksom i sverigesvenskan stumt. I dialekterna i mitt inspelningsområde är uttalet dj-.

Tabell 16: Uttalet av initialt [dʒ] (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[j]	[dʒ]	N	[j]	[dʒ]
<i>juice</i> (1959)	40	-	100	40	100	-
<i>jetlag</i>	23	22	78	35	71	29
<i>jogging</i> (1914)	40	100	-	37	100	-

Frågelistans *juice* (1959) har 100 % av finlandssvenskarna (N= 40) uttalat [dʒu:s] eller [dju:s] (37/63 %). Cirka en tredjedel av finlandssvenskarna har alltså anpassat sig efter det engelska uttalet, medan de övriga har anpassat den engelska affrikatan till den finlandssvenska initiala konsonantkombinationen *dj-*, men ingen har gått över till formen med initial *j-*. *Juice* är ett ord där den finlandssvenska språkvården gått sin egen väg i förhållande till den svenska. I Sverige är uttalet [jus] det allmänna – 100 % (N=40) också i den här undersökningen. Detta gav under en period stavningen *jös* som ett alternativ. I SAOL12 (1998) rekommenderas dock stavning enligt engelskt mönster. (Reuter 30/9 1988.) Anledningen till att språkvården här brutit mot den allmänna principen om att följa Sverige är att stavningen strider mot finlandssvenskarnas uttal som snarast skulle ge stavningen *djus* (Reuter 11/7 1986).

Jetlag (N= 23) har däremot 22 % av finlandssvenskarna anpassat och 78 % uttalat [dʒ]. För de svenska informanterna är förhållandet det omvända: 71 % anpassar medan endast 29 % har ett oanpassat uttal. För joggning (N= 40) har 100 % av såväl svenskarna som finlandssvenskarna anpassat till [jɔg:(n)ɪŋ]. Detta beror antagligen dels efterföljande vokal, dels på ordens ålder i svenskan. Till skillnad från de andra ord som används av 100 % av informanterna fick jag belägg för *jetlag* hos bara 58 %. Uttrycket kan därmed inte anses vara allmänt vedertaget i finlandssvenskan.

Manager (1898) är ett ord med stor variation i uttalet. *Språknämndens uttalsordbok* (2003) rekommenderar i första hand ett svenskt uttal [mana:fjɛr] alternativt ett engelskinfluerat [mæ:nɪdʒɛr]. Av de finlandssvenska informanterna (N= 40) använder sig 62 % av ett engelskinfluerat uttal, t.ex. [mæ:nɪdʒɛr/mana:dʒɛr], 20 % anpassar till svenskan [mana:fjɛr] och 18 % har ett stavningstroget, kortstavigt, finskinfluerat [managær] med betoning på första stavelsen. Nästan samtliga svenska informanter (97 %) har ett engelskt uttal.

Tabell 17: Uttalet av medialt [dʒ] (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska			
	N	[dʒ]	[j]	[g]	N	[dʒ]	[j]
<i>manager</i>	40	62	20	18	34	97	3

Den finlandssvenska språkvårdens centrala syfte är att arbeta för att finlandssvenskan inte ska påverkas av den finska som finns i finlandssvenskans vardagliga omgivning och utvecklas i en annan riktning än svenskan i Sverige. Att 15 % av informanterna uttalar *manager* under påverkan av finskan är anmärkningsvärt, men å andra sidan inte särskilt oväntat. Att det finskinfluerade uttalet också är enhetligt med skriftbilden gör säkert sitt till. *Manager* är ett ord som används inom media, i sport-sammanhang och i fråga om underhållning och den betydande kommunikationen inom dessa domäner försiggår på finska, t.ex. sportsändningar och ungdomsprogram med artistinslag.

I fråga om *image* (1960) och *backstage* är mönstret att de flesta informanter (N= 38/32) har ett uttal som är nära det engelska: 58 % uttalar [imidʒ] och 64 % [bæk:steɪdʒ] medan de övriga har ett tonlöst finalt ljud [tʃ].

Tabell 18: Uttalet av finalt [dʒ] (i procent)

	<i>Finlandssvenska</i>				<i>Sverigesvenska</i>		
	N	[dʒ]	[tʃ]	[ds]	N	[dʒ]	[tʃ]
<i>image</i> (1960)	38	58	42	-	24	100	-
<i>backstage</i>	32	64	33	3%	37	100	-

En del informanternas uttal kunde betraktas som gränsfall på så sätt att ansatsen till finalfonemet var tonande men frikativan lät tonlös, som ett [dʒ]. Dessa har jag här betecknat som [dʒ]. Sannolikheten för hörfel vid transkriptionen bedömer jag ändå som betydande eftersom det ofta är mycket liten skillnad och svårt att uppfatta om ljudet, och särskilt anslaget med d eller t, är tonande eller tonlöst då anslaget dessutom är mycket kort. En minoritet om 3 % realiserade slutfonemet i *backstage* som [ds], dvs. enligt finskt mönster. Det anser jag dock vara en för liten andel för att säga någonting riktigt angående uttalet av finalt [dʒ] i finlandssvenskan. Särskilt i fråga om uttalet av [dʒ] som [dj] i initial position anser jag det riktigare att tala om en finlandssvensk konsonantkombination än som en affrikata. I final position är det svårare att bedöma, men också där vill jag påstå att mina informanternas uttal i de flesta fall hellre ska definieras som konsonantkombination.

F15. Det initiala [tʃ] är intressant för finlandssvenskans del eftersom det till skillnad från övriga varianter av svenska har ett fonemsegment som motsvarar detta. Exempelorden för denna variabel är *charter* (1963), *chat*, *cheddar* (1845) och *chips* (1962).

Tabell 19: Uttalet av initialt [tʃ] (i procent)

	<i>Finlandssvenska</i>			<i>Sverigesvenska</i>			
	N	[tʃ]	[ʃ]	N	[tʃ]	[tʃ]	[ʃ]
<i>charter</i> (1963)	37	72	28	38	3	74	24
<i>chips</i> (1962)	40	80	20	40	10	90	-
<i>cheddar</i> (1845)	35	44	66	35	6	68	26
<i>chat</i>	38	97	3	38	15	85	-

Den övervägande majoriteten av finlandssvenskarna använder genomgående affrikatan [tʃ], undantaget i *cheddar*. *Chat* uttalas av hela 97 % enligt engelskt mönster. Den största anledningen till det är att ordet är mycket nytt och ses som främmande. Att *cheddar* av majoriteten är anpassad beror antagligen på att ordet är gammalt i svenskan och inte uppfattas som ett engelskt ord. Det är ändå anmärkningsvärt att ordet bryter ett annars enhetligt uttalsmönster.

Tabell 20: Uttalet av finalt [tʃ] (i procent)

	Finlandssvenska			Sverigesvenska		
	N	[tʃ]	[ʃ]	N	[tʃ]	[ʃ]
<i>coach</i> (1962)	37	97	3	34	100	-
<i>lunch</i> (1852)	40	-	100	40	-	100

I final position har 97 % av de finlandssvenska informanterna använt [tʃ] i *coach* (1962) och 3 % anpassat, medan *lunch* (1852) uttalas [lʌnʃ] av alla. De svenska informanterna anpassar till 100 % *lunch* medan *coach* har engelskt uttal. Detta visar på att *lunch* är fullständigt anpassat till svenskan medan *coach* uppfattas som ett engelskt ord och uttalas därefter.

Tabell 21: Sammanfattning (i procent)

	Finlandssvenska				Sverigesvenska			
	Anpassad	Neutral	Utländsk	Övriga	Anpassad	Neutral	Utländsk	Övriga
M1 <i>ing/ning</i>	52		49		38		62	
M2 subst plur.	54		27	17	43		38	19
M3 adj. plur.	64		36		88		12	
Samlat snitt morfologi	56,7	0	37,3	5,7	56,3	0	37,3	6,3
F1 <u>	100	0	0		85,7	0	14,3	
F2a <a>	0	64,5	35,5		0	68	32	
F2b <a>	14,5		85,5		12,3	0	87,8	
F3 kort och långt <i>i</i>	100	0	0					
F4 <-on>	33,7	0	66,3		32,3	67,7	0	
F5 <-er>	89,8	0	10,3		7,7	92,3	0	
F6 <ai>	100	0	0		100	0	0	
F7 <oa>	32,5	0	77,5		13	0	87	
F8 <ow>								
F9 prevokaliskt <r>	73,4	0	26,6		44,8	0	55,3	
F9 postvokaliskt <r>	81	0	19		64,7	0	35,3	
F10 aspirerat <t>	100	0	0		100	0	0	
F11 aspirerat <p>	100	0	0		100	0	0	
F12 <w>	49,3	0	50,7		44,3	0	55,7	
F13 <th>	64,5	0	35,5		41	0	59	
F14 initialt <j>	61,7	0	38,3		90,3	0	9,7	
F14 mediant <g>	38	0	62		3	0	97	
F14 finalt <g>	39	0	61		0	0	100	
F15 initialt <ch>	29,3	70,8	0		91,8	0	8,5	
F15 finalt <ch>	1,5	50	48,5		0	50	50	
Samlat snitt fonologi	58,3	9,8	32,5		46,2	15,4	38,4	

7.3. Resultat fördelat enligt ordens ålder och bakgrundsvariabler

På basis av ordens ålder och variation i användningen har jag tittat närmare på fördelningen av anpassningen av *dopning* och *kickboxning*.

Tabell 22: Andelen anpassat uttal i relation till livsstilsvariabler (i procent)

		<i>N</i>		<i>Kvinnor</i>	<i>män</i>	<i>A+D</i>	<i>B+C</i>
		<i>yngre</i>	<i>äldre</i>				
Fi.sv.	<i>dopning</i>	39	20	26	20	25	21
	<i>kickboxning</i>	36	53	76	65	63	52
Svenska	<i>dopning</i>	38	15	7	10	12	-
	<i>kickboxning</i>	27	74	56	58	75	62

Generellt sett kan vi se att anpassning bland finlandssvenskarna är vanligare i den äldre gruppen samt bland kvinnorna medan det för svenskarna tvärtom är vanligare att de yngre och männen anpassar. I fråga om livsstilarna är resultatet dock för båda informantgrupperna att de traditionella A och D anpassar i högre grad än de moderna. Detta undantaget finlandssvenskarna och *kickboxning*. Tendenserna går med andra ord i motsatt riktning inom de båda språken.

Svenskarna visar aningen större tendens att använda de oanpassade formerna. För *mobbning* är det särskilt tydligt. Hela 70 % av svenskarna men bara 10 % av finlandssvenskarna säger *mobbning*. *Mobbning* är ett intressant ord eftersom det är ett lexikaliskt lån med överförd betydelse. *Mobbning* på engelska innebär att en hop smalas runt ett objekt, medan begreppet för svenskans mobbning är *bully*.

Alla de finlandssvenska informanter som gett *display* s-plural är män ur den äldre åldersgruppen. De representerar jämnt livsstil A och B. Bland svenskarna som ger *display* s-plural är 75 % kvinnor och likaså 75 % tillhör den äldre åldersgruppen. Alla representerar livsstil A och D. I fråga om *freak* som i finlandssvenskan har 40 % s-ändelse finns informanterna i alla livsstilar med en majoritet i B och C (39 %). 56 % av alla är kvinnor och 67 % tillhör den yngre gruppen. Av svenskarna som har s-plural (78 %) är 71 % män och 57 % äldre och de representerar jämnt alla livsstilar med en svag majoritet på de produktproducerande A och D. Också *hit* får bland finlandssvenskarna s-plural (totalt 37 %) med en majoritet inom livsstil B och C. Av dessa är 54 % kvinnor och 62 % yngre. Bland svenskarna är s-plural det dominerande för *hit* (63 %). Av dessa är 55 % yngre, 60 % kvinnor och majoriteten tillhör livsstilarna A och D. *Whiskey* får däremot s-ändelse bara av 10 % av de finlandssvenska informanterna och de finns inom livsstilarna A och D. De representerar till 75 % den äldre kategorin och 75 % är män. Inte heller svenskarna har någon hög procent s-plural (17 %) och av dessa är 83 % yngre, 67 % kvinnor men också här representeras främst livsstil A och D.

Det generella mönster som kan ses är att de yngre finlandssvenskarna oftare använder s-plural än de äldre, utom för orden med vokalslut då de yngre har n-plural. Den genomgående skillnaden mellan män och kvinnor är att män oftare använder s-pluralen. För svenskarna är det däremot generellt sett något vanligare att kvinnor använder s-plural. Om vi ser på livsstilarna kan inga tydliga tendenser uttydas i

någondera informantgruppen. Den allmänna slutsatsen i fråga om s-plural är att den är allmänt förekommande särskilt bland yngre.

För ordet *baby* förekommer n-ändelsen i alla livsstilar (30 % totalt) i förhållandet 17/17/33 resp. 33 %. Informanterna är till 67 % yngre och 42 % är kvinnor. *Display* får s-ändelse enbart i livsstil B (16 %) och representeras då enbart av män i den yngre åldersgruppen. Också *whisky* får ändelsen inom alla livsstilar: 11/32/32 resp. 26 %. Av dem tillhör 68 % den yngre åldersgruppen och 58 % är män.

Utifrån detta kan man konstatera att n-ändelse är vanligare bland yngre informanter. I det förra avsnittet kunde vi se att de yngre informanterna använder -n som pluralisändelse på bekostnad av den engelska s-pluralen. Anledningen till att språkvården ogillar n-plural är att formen sammanfaller med bestämd form singularis för utrer (t.ex. sg. beibi, beibin, pl. beibin, beibina). Män använder den här pluralis-ändelsen oftare än kvinnor, men i relation till livsstilarna ser jag det svårt att hitta något mönster med så här få ord.

De yngre finlandssvenskarna böjer det importerade adjektivet *cool* markant oftare än de äldre både i neutrum och i pluralis. Skillnaden mellan män och kvinnor är inte stor men kvinnorna böjer något oftare än männen. Särskilt gäller detta pluralisböjningen. Bland de svenska informanterna är det däremot oftare männen som realiserar böjning såväl i neutrum som pluralis. I fråga om livsstilarna är det för finlandssvenskarnas del jämnt medan man bland svenskarna kan se att B och C böjer i högre grad. Utifrån ett enda adjektiv är det dock svårt att dra några långt gående slutsatser. Adjektivet *cool* förekommer alltså allmänt men att det är de yngre som verkligen tagit in det i sitt språk och anpassat det till svenska i böjning.

Tabell 23: Böjning av adjektiv i relation till variabler (i procent)

	Kvinnor		män		yngre	äldre	A+D	B+C
<i>Cool-t</i>								
Fi.sv.	52	50	76	26	60	60		
Svenska	90	100	100	90	89	94		
<i>Cool-a</i>								
Fi.sv.	59	55	71	30	48	48		
Svenska	70	85	90	85	78	94		

Nedan ser vi anpassningen av whisky i relation till variablerna ålder, kön och livsstil för både finlandssvenskan och svenskan:

Tabell 24: Anpassningen av [w] i *whisky* (1798) (i procent)

	N		yngre	äldre	kvinnor	män	A+D	B+C
Fi.sv.	40	65	65	65	65	65	55	75
Svenska	40	57	57	65	47	60	53	

Förutom att finlandssvenskarna anpassar i högre grad än svenskarna är det egentligen bara skillnaderna mellan livsstilsgrupperna som verkar anmärkningsvärt. I den

svenska informantgruppen anpassar A och D liksom förväntat i högre grad medan den finlandssvenska gruppen B och C anpassar i betydligt högre grad än A och B. Detta strider emot antagandet om att de traditionella skulle vara mer benägna att anpassa. En förklaring kunde vara att livsstil A upplever whisky som en kultur-bunden produkt vars namn man inte ska försvenska.

De svenska informanterna väljer till övervägande del att anpassa främst till [ɕ]. I fråga om *charter* och *cheddar* är det dock 24 % respektive 26 % av informanterna som uttalar ett bakre [ɕ] enligt följande:

Tabell 25: Andelen uttal med [ɕ] bland svenska informanter (i procent)

	N	kvinnor	män	yngre	äldre	A+D	B+C
<i>charter</i> (1963)	38	25	27	35	13	30	14
<i>cheddar</i> (1845)	35	12	40	37	8	15	33

Utifrån tabellen kan vi se att det är betydligt större andel yngre än äldre som anpassar till ett bakre sje-ljud samt att detta uttal är vanligare bland männen. Om man delar upp livsstilskategorierna i traditionella A och D respektive moderna B och C är resultatet olika för orden, men med mycket tydlig skillnad i andelen som anpassar till detta uttal. Mitt antagande är att det dels är ordens ålder som orsakar denna skillnad, dels åldersgruppernas eventuellt olika attityd till de olika sje-uttalen. Ett främre sje-ljud anses traditionell som ”finare” medan den yngre generationen troligtvis inte lika starkt lägger in denna värdering och därför i högra utsträckning använder bakre sje-ljud.

Med tanke på finlandssvenskans uttal är det anmärkningsvärt att [ʃ]-uttalet uppträder i så pass stor utsträckning i *charter* (N= 37) och *chips* (N= 40):

Tabell 26: Andelen [ʃ]-uttal bland finlandssvenskar (i procent)

	N	Kvinnor	män	yngre	äldre	A+D	B+C
<i>charter</i>	37	22	32	29	27	21	34
<i>chips</i>	40	25	15	30	10	15	25

De som uttalar [ʃips] utgör totalt 20 % (N= 8) av informanterna. En orsak till detta uttal kan vara påverkan från Sverige via massmedia. Ändå kan jag inte riktigt tro att inflytandet skulle vara så starkt, eftersom svenskan i Sverige genomgående har annorlunda sje-ljud och detta inte påverkar allmänspråket i Svenskfinland. En annan förklaring kunde vara att det är stavningssättet som påverkar uttalet. Både *chips* och *charter* är väletablerade svenska ord särskilt bland yngre som vuxit upp med dem. Man ser dem alltså inte längre som engelska ord och därför är min åsikt att uttalet nu börjar sammanfalla med uttalet av äldre importord av franskt eller engelskt ursprung som stavas med ch- men uttalas [ʃ], som t.ex. check, choklad, charm, chock. Det faktum att det är yngre samt informanter ur de moderna livsstilarna B och C som i högst grad representerar detta uttal gör att jag tror att det kan vara frågan om

hyperkorrektion: man är så mån om att ha ett engelskt uttal att man korrigerar det finlandssvenska uttalet.

Manager (1898) är ett av de ord som bland de finlandssvenska informanterna visar störst variation i uttalet:

Tabell 27: Finlandssvenskarnas anpassning av *manager* (i procent)

	<i>kvinnor</i>	<i>män</i>	<i>yngre</i>	<i>äldre</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>
<i>managæer</i>	33	67	30	0	10	10	20	20
<i>mana:fær</i>	20	20	5	35	20	40	-	20

Variationen av informanternas uttal visar en stor osäkerhet, och då är det nära till hands att ta efter en modell man förmedlats genom media. Typiskt är att det är unga och fler män som använder den finska formen, liksom att det är representanter ur de lägre livsstilarna, som sannolikt har lägre utbildning, som ger belägg för det här uttalet.

Det svenskanpassade uttalet har däremot fler belägg i de högre livsstilarna och framför allt bland äldre, vilket tyder på att dessa kategorier är mer mer språkmedvetna och mer benägna till purism.

Majoriteten av informanterna använder sig av ett anpassat uttal av *stuntman* (1953):

Tabell 28: Oanpassat uttal av *stuntman* (i procent)

	<i>N</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>män</i>	<i>yngre</i>	<i>äldre</i>	<i>A+D</i>	<i>B+C</i>
Fi.sv.	39	16	20	25	11	16	20
Svenska	40	45	33	33	50	40	40

Tendenserna går i kors i fråga om de olika informantkategorierna för finlandssvenska och svenska. Det är bara i fråga om livsstil som resultaten ser ut att visa samma mönster: de traditionella och de moderna livsstilskategorierna anpassar i samma utsträckning. Vad som inte syns av tabellen är att de finlandssvenska informanter som har oanpassat uttal för denna variabel endast representerar kategori C och D medan A och D till 100 % anpassar.

8. Avslutning

I den här rapporten har jag utifrån en rad fonologiska och morfologiska variabler presenterat hur finlandssvenskar och svenskar använder importord i sitt talspråk. I stora drag tyder resultaten på att importorden följer de generella uttalsreglerna för respektive språkvariant men att ett oanpassat engelskt uttal inte är ovanligt. De svenska informanterna har i regel större benägenhet att inte anpassa till svenskan och yngre informanter anpassar generellt i något mindre grad än de äldre.

Undersökningens stora problem är att informantunderlaget är mycket litet. Det gör det svårt att se tydliga tendenser särskilt i fråga om ord med flera variationsmöjligheter som t.ex. uttalet av diftongen i *coach*. Antalet informanter som realiserar en variant blir lätt så få att det är omöjligt att generalisera och det blir lätt att anta att valet av uttal är en slump snarare än påverkat av ålder, kön eller livsstilstillhörighet. Särskilt svårt har det varit att säga något om resultaten i förhållande till livsstilskategori. Detta dels på grund av det lilla antalet informanter i varje kategori (tio personer per kategori och språk), dels på grund av att det visade sig vara svårt att få tag på informanter som verkligen platsade i respektive livsstilskategori. Det här gäller särskilt för livsstilskategorierna C och D. Antalet informanter borde utvidgas betydligt och hemort/geografisk spridning borde läggas till bakgrundsvariablerna eftersom uttalet mellan olika dialekter inom både det finlandssvenska och det svensk språkområdet varierar betydligt.

Personligen vill jag framhålla det totala resultatet inom de två informantgrupperna som mest pålitligt och intressant i relation till varandra då det visar spår av de olika språkmiljöer som dessa två svenska standardspråksvarianter existerar i.

Den här talspråksundersökningen inom ramen för projektet *Moderna importord i språken i Norden* är den första undersökningen som görs på användningen av importord i talspråk i finlandssvenska och svenska. Metoden med en frågelista följer traditionell svensk dialektforskning och jag tycker att metoden har utfallit bra då den antagligen är så nära autentiskt talspråk man kan komma med ”mannen på gatan”. Likväl är intervjusituationen inte idealisk när det gäller att komma åt ett spontant uttal. Jag tror att graden av anpassning är högre än den här undersökningen visar eftersom informanterna snabbt uppfattat att orden är ursprungligt engelska och antagligen uttalat orden mer engelskt än de gör i spontant vardagsspråk.

I den här undersökningen har jag använt mig av ämnesområden där det förekommer många importord, t.ex. sport, mat, musik/ungdomskultur. Ett förslag till utveckling av undersökningen vore att studera användningen av importord i sportsändningar, matlagings- och kulturprogram på tv och radio. Detta vore knappast heller genuint autentiskt talspråk då talarna i så fall i första hand vore experter på området och dessutom i viss mån direkt under inflytande av språkvård, men det vore en ny vinkling. För det aktuella materialet skulle jag förutom de aspekter jag tidigare i rapporten pekat ut vilja undersöka användningen av ersättningsord i relation till bakgrundsvariablerna.

Referenser

- Andersson, Erik. 1999. *Grammatik från grunden: en koncentrerad svensk satslära*. Ord och stil 24. Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Andersson, Hans. 1999. *Vokablar på vandring. Ordimport till Sverige under tusen år*. Lund: studentlitteratur.
- Bergroth, Hugo. 1917. *Finlandssvenska: handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift*. Helsingfors: Holger Schildts Förlag.
- Chrystal, Judith-Ann. 1988. *Engelskan i svensk dagspress*. Solna: Esselte studium.
- Dahl, Henrik. 1997. *Hvis din nabo var en bil*. Köpenhamn: Akademisk Forlag.

- Dahlman, Malin. 2004. *Att välja mellan svensket, finsket och engelsket. Anpassning av moderna importord i finlandssvensket talspråk*. Avhandling pro gradu vid Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur (Nordica) vid Helsingfors universitet.
- Elert, Claes-Christian. 1995. *Allmän och svensk fonetik* (7 omarbetade upplagan). Stockholm: Norstedts Förlag AB.
- Garlén, Claes. 1997. *Svenskans fonologi* (13 tryckningen). Lund: Studentlitteratur.
- Gellerstam, Martin. 2003. Anpassning av lånord i Svenska Akademiens ordlista. I: Sandøy, Helge (red.), *Med 'bil' i Norden i 100 år. Ordlagning og tillpassing av utanlandske ord*. Moderne importord i språka i Norden I. Oslo: Novus forlag.
- Graedler, Anne-Line & Johansson, Stig. 2002. *Rocka, Hipt, og Snacksy. Om engelsk i norsk språk og samfunn*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- af Hällström, Charlotta. 2000a. Definitioner på några termer som används i språkvårds-litteratur. I: *Språkebruk* 1/2000, s.13–15.
- af Hällström, Charlotta & Reuter, Mikael. 2000b. *Finlandssvenske ordbok*. Esbo: Schildts.
- Höckerstedt, Leif. 2000. *Fuskfinnar eller östsvenskar?: en debattbok om finlandssvenskhet*. Helsingfors: Söderström & C:o Förlags Ab.
- Lehiste, Ilse. 2000. *Vad vet jag om språkkontakt*. (orig.: *Lectures on Language Contact*) Alhambras Pocketencyklopedi/75.
- Leinonen, Kari. 2004. *Finlandssvensket sje-, tje- och s-ljud i kontrastiv behysning*. Jyväskylä studies in humanities 17. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lindblad, Peter. 1980. *Svenskans sje- och tje-ljud i ett allmänfonetiskt perspektiv* (diss.). Travaux de l'institut de linguistique de Lund XVI. Lund: Gleerup.
- Ljung, Magnus. 1988. *Skinheads, hackers & lama ankor. Engelskan i 80-talets svenska*. Stockholm: Bokförlaget Trevi Ab.
- Lund, Jørn. 1986. Det sprogsociologiske klima i de nordiske lande. Kommentarer og påstande. I: *Språk i Norden 1986*, s. 17-30.
- Mattfolk, Leila m.fl. 2004. Finlandssvensk språknormering. I: Helge Sandøy och Jan-Ola Östman (red.): *"Det främmande" i nordisk språkpolitik. Om normering av utländska ord*. Moderne importord i språka i Norden II. Oslo 2004: Novus forlag. S. 219–252.
- Melin-Köpiälä, Christina. 1996. *Om normer och normkonflikter i finlandssvenskan. Språkliga studier med utgångspunkt i nutida elevtexter*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 41. Uppsala: Uppsala universitet.
- Nationalencyklopedins ordbok*. 1995. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet (vetenskaplig ledare Sture Allén). Höganäs: Bra Böcker.
- Nyordsboken. Med 2000 nya ord in i 2000-talet*. 2000. Utarbetad av Lena Moberg. Stockholm: Svenska språknämnden: Norstedts ordbok.
- Nygård, Anders. Stencil. *Finlandssvensket uttal*. Komplikation. Avd. f. allmän språkvetenskap. Åbo Akademi.
- Prismas främmande ord*. 1998. Stockholm: Norstedts Ordbok HB.
- Ransgart, Martin. 2004. Den svenska språkvårdens syn på importord under 1800- och 1900-talet. I: Sandøy, Helge & Östman, Jan-Ola (red.) *"Det främmande" i nordisk språkpolitik. Om normering av utländska ord*. Moderne importord i språken i Norden II. Oslo: Novus Forlag.

- Reuter, Mikael. 1977. Finlandssvenskt uttal. I: Pettersson & Reuter (red.) *Språkebruk och språkvård* (3 omarbetade upplagan). Helsingfors: Schildts. S. 19–45.
- Reuter, Mikael. *Reuters rutor*. 11/7 1986 ”Främmande ord”, 30/9 1988 ”Kabaré på kaféet”, 29/4 1998 ”Hur många euro?”, 7/3 2001 ”Dopning och mobbning”, 9/1 2002 ”Pluralformer”.
- Riad, Tomas. 1997. Svenskt fonologikompendium. Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet. S. 8-9.
- Sandøy, Helge. 2000. *Lånne fjører eller bunad. Om importord i norsk*. Oslo: LNV/Cappelen Akademisk.
- Svenske uttalsordlista*. 1994. Skrifter/Forskningscentralen för de inhemska språken: 3. Helsingfors: Tryckericentralen.
- Svenska akademien grammatik*. 1999. Del 2: Ord. Stockholm: Svenska akademien: Norstedts ordbok.
- SAOL: Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. 1998. Tofte upplagan. Norstedts ordbok.
- Svenska språknämndens uttalsordbok: 67 000 ord i svenskan och deras uttal*. 2003. Utarbetad av Claes Garlén. Stockholm: Svenska språknämnden: Norstedts ordbok.
- Teleman, Ulf. 2003. *Tradis och funkis. Svensk språkvård och språkepolitik efter 1800*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 87.
- Vikør, Lars. 1993. *The Nordic Languages. Their Status and Interrelations*. Oslo: Novus forlag.